

OPINIO TOMITANI

Alia est opinio excellentissimi doctoris Bernardini Tomitani nostri concurrentis; ait enim hunc librum esse logicum, et in hoc libro considerari de simplicibus vocibus ut principia enunciationis, etsi aliquis dicat de simplicibus vocibus in libro Perihermeneias. Respondet quod ista simplicia possunt considerari vel in quantum sunt partes enunciationis, et respiciunt enunciationem, et sic in libro Perihermeneias, vel ut separatim per se et non respiciendo enunciationem, et probat hoc exemplo, de propositione in libro Priorum in quantum respicit sillogismum, in libro vero De interpretatione in quantum per se considerata propositio non ut pars sillogismi, sic igitur et decem ista, in quantum partes enunciationis in libro Perihermeneias, in quantum vero extra enunciationem in libro Praedicamentorum. Haec sunt eius verba in circulis per ipsum met adducta.

Et ni aliquis magis male dicendi animo, quam inveniendi veritatem, moveri me putet. Aliquid iusta causa contra hanc opinionem dicere non deficeret.

Contra primum sumptum ab ipso arguimus paucissimis pro nunc quoniam et aliis supradictis rationibus eisdem et contra hanc opinionem arguere possumus, dimittimus tamen brevitatis causa. Primo tamen arguimus sumendo regulam posterioristicam una ars ([288](#)) debet considerare res illius scientiae, et non res alterius, quod dicit iterum Aristoteles ([289](#)). Sumimus alterum facta inductione in omnibus rebus logices, quae considerantur in hac facultate sunt secundo et non primo intellecta: sicuti sunt ista, concludimus ergo quod ista nullo modo possunt considerari a logico, haec igitur consideratio non est logices.

Secundo arguimus et primo sumimus regulam posterioristicam ([290](#)): quicquid consideratur in arte, debet contineri sub modo considerandi illius artis, qui modus considerandi sumitur a modo diffiniendi per regulam ([291](#)) bis.

Sumimus alterum, modum considerandi ipsius logices ([292](#)) est ut sunt instrumenta notificandi. Tunc argumentor quicquid consideratur in arte debet contineri sub modo considerandi illius artis, sed omnia ista non diffiniuntur in quantum sunt instrumenta vel principia vel passiones instrumentorum, qui est modus considerandi ipsius logices, ergo non possunt a logico hoc modo ista considerari. Igitur a re considerata, et a modo considerandi haec consideratio non poterit esse logica consideratio.

Tertio argueretur ([293](#)) sumens regulam, quae talis est, omnia quae considerantur in arte sumunt necessitatae a fine proprio illius artis; itaque tanta et talia considerat ars, quanta et qualia faciunt et sunt necessaria ad finem artis, alia dimittit, nisi de bonitate, et etiam facientia ad artem illam. Sed illa quae considerantur in libro Praedicamentorum non sunt necessaria nec faciunt ad finem logices, ergo nec debent considerari a logico. Maior est nota. Minor probatur, finis logicae fit pro nunc ipsa demonstratio, quae non potest cognosci non cognito sillogismo, qui nec iterum cognosci poterit, non cognito prius suo genere, scilicet enunciatione, quae nec iterum possibile cognosci, non cognitis suis principiis, scilicet nomine et verbo, et nunc cessat resolutio. Nam supra probatum quod non datur simplicius in logica ipso nomine et verbo et ad quem terminatur ordo resolutivus inde incipit ordo compositivus ([294](#)), patet ergo librum Praedicamentorum non esse partem logices, nec minus partem necessariam logices.

Illud vero quod dicit, respondendo secundae et tertiae rationi, quod ista sint necessaria, sed in quantum principia enunciationis, scilicet nomen et verbum in libro Perihermeneias, in quantum vero per se considerata extra enunciationem sic in libro Praedicamentorum.

Pace huius viri dicerem quod ista sint falsa et contradicit sibi, ponit enim hanc considerationem logicam esse

et necessariam a fine, scilicet demonstratione. Quomodo ergo ista possunt servire et ordinari ad finem, nisi in quantum principia et respiciendo ipsam enunciationem, aliter enim nullo modo necessitantur a fine, scilicet demonstratione, sed per ipsum considerantur non ut partes enunciationis, ergo per ipsum met non necessitantur a fine logices. Per suam ergo responsionem sequitur quod non sint necessaria a fine, contradicit ergo sibi.

Praeterea errat in exemplo. Non enim in libro Perihermeneias aliquo modo tractatur de propositione. Quoniam propositio in quantum propositio est pars concessa in sillogismo ex qua sequitur aliud ([295](#)): modo de parte sillogismi, scilicet maiori vel minori et quomodo debet esse, solum in libro Priorum et non in libro Perihermeneias nisi per accidens, et in hoc errat Iacomellus ([296](#)), et est error communis.

Praeterea videtur ignorare quid tractetur in libro Perihermeneias, cum dicat in hoc libro tractare Aristotelem de propositione, quod est penitus falsum. Nam de propositione, ut probatum, in libro Priorum, hic autem de enunciatione, non ut pars sillogismi aliquo modo, sed ut enunciat verum vel falsum ([297](#)).

Praeterea videtur ignorare vir iste quomodo in libro Perihermeneias tractetur de enunciatione. Non enim ut pars sillogismi et extra sillogismum ut ipse et Iacomellus refert, sed de enunciatione tamquam de genere ipsius sillogismi tractatur in libro Perihermeneias, et hoc dicebat Averroes ([298](#)), sillogismus est oratio, scilicet enunciativa, quod vero enunciatio sit genus ad ipsum sillogismum alias probavimus.

Praeterea videtur errare quomodo sit necessarius liber Perihermeneias, in quo tractatur de enunciatione, ait enim esse consideratam ipsam enunciationem in quantum pars est sillogismi, itaque fit necessarius in quantum tractet principia et partes sillogismi. Quod est falsum, ut dictum supra. Est autem necessarius hic liber, quoniam species non potest cognosci non cognito suo genere contento sub modo considerandi illius artis ([299](#)), genus autem sillogismi est enunciatio ([300](#)), ideo igitur fuit necessarius iste liber Perihermeneias et in hoc iterum errat Iacomellus dicens de enunciatione tamquam pars sillogismi in libro Perihermeneias: ideo necessarius liber Perihermeneias.

Praeterea vellem scire quomodo illa decem quae tractantur in libro Praedicamentorum sint illae met res quae sunt partes enunciationis, quae considerantur in libro Perihermeneias sub alia ratione, ut extra dictionem sicuti ipse dicit, vel enim sunt idem ratione, quod est clare falsum, et ipse met negat, vel ut sunt idem subiecto, differunt ratione, quod iterum falsum esse putamus, ea enim sunt idem subiecto quae simul generantur et corrumpuntur ([301](#)), modo ista non convertuntur, non ergo idem subiecto et eadem res. Maior est Aristotelis, minor probatur; universale et particulare quod est sub illo universalis non convertuntur neque simul sunt ([302](#)) et ideo non sunt idem subiecto, sed nomen est universalius istis decem vocibus, ut clare probatum supra nec oportet iterum repetere. Non ergo illae eadem res in utrius locis considerari possunt.

Praeterea primo intellectum et secundo intellectum non est idem: verbi gratia homo et species non est idem, sed ea quae considerantur in libro Perihermeneias, ut patet, sunt secundo intellecta, quae autem in libro Praedicamentorum primo sunt intellecta, et ergo non eadem sunt res consideratae.

Praeterea errat maxime, facit enim Aristotelem inartificiale, et nec suas met artis regulas servasse. Quando enim una res in una arte considerantur duobus modis, sub modo particulariori et sub modo universaliori in alio loco, tunc tractatus universaliori modo debet praecedere ([303](#)) propter rationes datas ab Averro ([304](#)). Quoniam ergo illa quae considerantur in libro Perihermeneias, etsi bene essent eadem, tamen universaliori modo considerantur, ideo ille tractatus debet praecedere necessario artificialiter tractatum libri Praedicamentorum, quod non dicendum de Aristotele se de aliis potius ad nihil respicientes.

Praeterea, si ista considerantur in logica ut partes simplices enunciationis, extra tamen enunciationem in libro

Praedicamentorum, ut ipse et Iacomellus ([305](#)) asserit. Videtur ignorare regulam Aristotelis ([306](#)): quod est per accidens non considerat ars, sed istae sunt partes enunciationis per accidens, non debet ergo logicus ea considerare ut partes simplices enunciationis, vel extra, vel intra enunciationem.

Etsi dicat quod sint partes per se enunciationis, et non per accidens, ignorat regulam posterioristicam ([307](#)): illa sunt per se quae per diffinitionem sunt talia, vero non huiusmodi per accidens ([308](#)). Sed nomen et verbum ponuntur in diffinitione enunciationis, non autem illa decem, quare illa per se, ista autem per accidens; maior nota per loca dicta supra, et minor ex primo Perihermeneias, cap. 4°. Quare ista per accidens partes enunciationis, illa per se, unde ista sunt per accidens considerata a logico, illa vero per se. Praeterea videtur ignorare aliam regulam posterioristicam ad cognoscendum per se et per accidens ([309](#)): quod per aliud tale, per accidens tale, et est ratio quoniam non per naturam suam quod est per aliud. Quoniam ergo ista sunt partes enunciationis per aliud in quantum nomina, ut clarum, merito igitur per accidens partes enunciationis.

Praeterea videtur ignorare aliam regulam logicam sumptam ([310](#)): accidens est quod adest et abest, praeter subiecti corruptionem; sed enunciatio potest esse sine istis, ergo accidentia enunciationis. Minor clara, quoniam ista decem quae considerant hic, sunt termini metaphisici, enunciations autem possunt esse ex nominibus non metaphysicalibus.

Nec verum est illud quod dicit in hoc libro considerari de simplicibus vocibus, diffinitiones enim et proprietates non conveniunt his rebus in quantum voces sunt, ergo non considerantur ut voces simplices, quoniam modus diffiniendi est modus considerandi, ut dictum supra.

Praeterea videtur penitus ignorare quid fiat in logica; dictum est nam ([311](#)) quod in logica non dantur differentiae ultimae instrumentorum, sed considerantur instrumenta in communi, immo ([312](#)) in logica dantur regulae conditiones instrumentorum. Non ergo possunt considerari ut voces simplices, ex quibus fiunt propositiones. Sed sufficit logico dicere: pars enunciationis est nomen, verbum; dare diffinitiones nominis et verbi similiter sufficit dicere quod partes propositionis in communi sunt subiectum et praedicatum; quod autem sint illa quae sunt subiectum et praedicatum non amplius est logici negotii ea declarare: quae omnia probata supra.

Note

[288](#)) 1° Post., cap. De unitate scientiae

[289](#)) 1° Post., cap. 27°

[290](#)) 1° Post., cap. De unitate scientiae et 27°, comm. 178°; 2° Phis., cap. 17°

[291](#)) 6° Meth., cap. 2°

[292](#)) 1° Post., in prologo; in principio Epithomatum logices; 7° Meth., cap. 42°

[293](#)) 3° Eth., cap. 6°; 7° Meth., cap. 23°

[294](#)) 3° Eth., cap. 6°; 7° Meth., cap. 23°

[295](#)) 1° Post., comm. 13°

[296](#)) Tractatu 2°, cap. 1° sui libelli

297) 1° Perihermeneias, cap. 4°

298) 1° Prior., cap. 1°

299) 6° Top., cap. 4°

300) 1° Prior., cap. 1°

301) 4° Meth., cap. 3°

302) In Postpraedicamentis, cap. De priori

303) 1° Phis., cap. 4°

304) 1° Phis. Et 1° Post. In prologo

305) 2° tractatu, cap. 1°

306) 5° Phis., cap. 8°; 6° Meth., cap. 6°; 1° Post., cap. 32°

307) 2° Post., cap. De per se

308) Comm. 32°

309) 1° Post., cap. De universalis et comm. 36°; 5° Phis., cap. 1°

310) Porphir., 1° Top., cap. 4°

311) 1° Post., in prologo

312) 1° Post., locodicto et 19° comm.; in principio Epitomatumlog.

Tutti i contenuti di questo documento sono pubblicati sotto la [Licenza Creative Commons: NC-SA](#)
[Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 License](#)